

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	202
Land:	Syrien
Kilde:	Landinfo
Titel:	Rapport/Temanotat. Kurderne i Syria – Udsatte grupper og myndighedsreaksjoner mot politisk aktive
Udgivet:	16. juni 2010
Optaget på baggrundsmaterialet:	25. juni 2010

Rapport/Temanotat

Kurderne i Syria – Utsatte grupper og myndighetsreaksjoner mot politisk aktive

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og politidepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2010

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgaten 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

Fax: 23 30 90 00

E-post: mail@landinfo.no

www.landinfo.no

Rapport/Temanotat: **Kurderne i Syria – Utsatte grupper og myndighetsreaksjoner mot politisk aktive**

SUMMARY

The Kurds in Syria make up close to ten percent of the total population. They are not recognized as a minority. Magazines and newspapers in Kurdish are banned, as well as all use of the Kurdish language in school. 300 000 Kurds have had their citizenship withdrawn. Kurds who are politically active, including party members, writers and human rights activists risk being arrested and convicted. Kurds who participate in political meetings or in Kurdish cultural events, also risk being arrested, but are normally released shortly after. Politically active also risk other forms of repression from the government, including summons to interviews with officers of the security services, pressure to become informers for the security services, travel bans, withdrawal of civil rights, discharge or expulsion from university.

SAMMENDRAG

Kurderne i Syria utgjør nærmere ti prosent av den totale befolkningen men er ikke anerkjent som en egen minoritet. Det er forbudt å utgi aviser og tidsskrifter på kurdisk eller å bruke kurdisk språk i skolen. 300 000 kurdere er fratatt sitt statsborgerskap. Politisk aktive kurdere, herunder partimedlemmer, skribenter og menneskerettighetsforkjempere risikerer å bli arrestert og dømt til fengselsstraffer på flere år. Kurdere som deltar på politiske eller kulturelle markeringer, risikerer også arrestasjon, men løslates som regel etter kort tid i arrest. Myndighetene benytter seg også av andre reaksjonsformer overfor politisk aktive, slik som innkallinger til avhør, forsøk på verving av informanter til etterretningstjenestene, utreiseforbud, tap av sivile rettigheter, oppsigelser og utvisning fra universitetene.

INNHold

1. Innledning	5
2. Bakgrunn	5
3. Myndighetenes behandling av den kurdiske minoriteten	5
3.1 Statsløse kurdere.....	6
3.2 ”Det arabiske beltet”.....	7
3.3 Presidentforordning nr. 49.....	7
4. Kurdiske politiske partier	7
4.1 Yeketi, Azadi og Future Movement	8
4.2 Partier med forbindelser til PKK	8
4.3 Allianser - Den kurdiske politiske sammenslutningen	9
4.4 Opptakskrav for nye medlemmer	10
5. Reaksjonsformer overfor politisk aktive	10
5.1 Arrestasjoner og domfellelse	12
5.2 Avhør, etterforskning og verving av informanter.....	13
5.3 Tortur	13
5.4 Tap av sivile rettigheter, utreiseforbud og passforbud	14
5.5 Andre reaksjonsformer overfor politisk aktive.....	14
6. Utsatte grupper	14
6.1 Partimedlemmer.....	15
6.2 PKK-soldater	16
6.3 Menneskerettighetsforkjempere, journalister og andre politisk aktive.....	16
6.4 Lærere som underviser i kurdisk språk.....	17
6.5 Familiemedlemmer av politisk aktive.....	17
6.6 Deltagelse i demonstrasjoner og ulike kurdiske kulturelle markeringer	17
6.7 Reaksjoner mot kurdere med liten politisk deltagelse	18
7. Referanser.....	20

1. INNLEDNING

Dette temanotatet beskriver myndighetenes behandling av den kurdiske minoriteten i Syria, og hva slags reaksjonsformer myndighetene benytter seg av overfor kurdere som er politisk aktive. Derne beskriver de ulike kurdiske politiske partiene i Syria og allianser som disse partiene har inngått seg imellom. Siste kapittel forsøker å identifisere hvilke kurdere i Syria som er særlig utsatt for arrestasjoner eller andre reaksjoner fra myndighetene.

Notatet bygger hovedsakelig på informasjon innhentet fra ulike arabiske og kurdiske aktivister i Syria. Informasjonen ble samlet inn i forbindelse med Landinfos tjenestereise til Syria i mars 2010. I tillegg bygger notatet på offentlig tilgjengelig informasjon i form av trykte publikasjoner og publikasjoner tilgjengelig på nettet.

2. BAKGRUNN

Mellom 1,7 og 2 millioner innbyggere i Syria er kurdere, hvilket utgjør om lag 9 -10 % av den totale befolkningen i landet. Kurderne er den største ikke-arabiske minoriteten i Syria, og er konsentrert i Afrin nord for Aleppo, i området Ain al-Arab langs den tyriske grensen i nord og i den nordøstre provinsen Al-Hassaka. Den nordøstre delen av Syria omtales også som Al-Jazira. Det finnes også et betydelig antall kurdere i Damaskus og Aleppo (HRW 2009, s. 9; Kurd Watch 2009, s. 3).

Kurderne i Syria skiller seg fra den øvrige befolkningen gjennom sin historie, sine særegne tradisjoner og fremfor alt språklig. Kurderne i Syria taler overveiende kurmanji (HRW 2009, s. 9). De fleste er sunnimuslimer, men det finnes også en minoritet på ca. 30 000 som bekjenner seg til yezidismen (U.S. Department of State 2009).¹

3. MYNDIGHETENES BEHANDLING AV DEN KURDISKE MINORITETEN

Samtlige syriske regjeringer siden 1950-tallet har vært inspirert av arabisk nasjonalisme. Regjeringene har undertrykket kurdisk identitet og kurdisk nasjonalisme fordi dette har blitt sett på som en trussel mot statens arabiske karakter. Den syriske grunnloven stadfester at Syria er en del av "den arabiske nasjonen", og unnlater å vise til at det finnes ikke-arabisktalende minoriteter i landet. I 1967 fjernet man alle henvisninger til den kurdiske minoriteten fra skolepensum. Myndighetene har også forbudt feiringen av kurdisk nyttår, Newroz. Man har innført restriksjoner

¹ Yezidismen er ikke en anerkjent religion i Syria, og Yezidene er registrert som sunnimuslimer i folkeregistrene og behandles som sunnimuslimer i lovverket (ACCORD & Danish Immigration Service 2010, s. 64).

på bruken av kurdisk språk, bl.a. gjennom å forby kurdisk i skolen og på arbeidsplassen. Politi og etterretningstjenestene har enkelte ganger også arrestert kurdere som har sunget kurdiske sanger under bryllup eller andre arrangementer. Det er også forbudt å trykke eller utgi aviser og tidsskrifter på kurdisk, eller å selge kurdisk musikk. Kurdiske stedsnavn og kurdiske navn på foretningsforetak og butikker har blitt byttet ut med arabiske, og folkeregistrene har oppmuntret kurderne til å gi sine barn arabiske navn. Gjennomføringen og oppfølgingen av de enkelte forbudene har imidlertid vært selektiv og inkonsistent.² Forbudene mot kurdisk språk står i kontrast til behandlingen av andre språklige minoriteter i landet, som assyrerne og armenerne som gis tillatelse til å drive egne private skoler med morsmålsundervisning, samt egne klubber og kulturforeninger hvor det bl.a. undervises i assyrisk og armensk (HRW 2009, s. 11-12; Kurd Watch 2009, s. 16). Ifølge en vestlig diplomat i Damaskus som Landinfo snakket med i forbindelse med tjenestereisen til Syria i mars 2010, mener mange kurdere i Syria at de diskrimineres i større grad enn kurderne i nabolandene i dag. I Nord-Irak har kurderne oppnådd indre selvstyre. I Tyrkia har mann gradvis trappet ned forbudet mot bruken av kurdisk språk i det offentlige rom. En lignende utvikling har ikke funnet sted i Syria.

3.1 STATSLØSE KURDERE

I oktober 1962 ble det gjennomført en folketelling i Al-Hassaka provinsen som hadde som formål å kartlegge hvem som hadde sine røtter i området, og hvem som hadde innvandret i nyere tid. Kurdere som ikke kunne dokumentere sitt statsborgerskap gjennom utskrifter fra folkeregistrene eller på annen måte, ble fratatt sitt statsborgerskap og registrert som *utlendinger* (arabisk: *ajnabi* fl. *ajanib*) i et eget register i Al-Hassaka. I tillegg til de registrerte statsløse kurderne, finnes det statsløse kurdere som er *uregistrerte* (arabisk: *maktum* fl. *maktumin*)³. Samlet utgjør de statsløse kurderne i Syria i dag anslagsvis 300 000 personer. De statsløse kurderne har i de fleste tilfellene ikke vært i stand til å registrere ekteskap og barn. Dermed har barn av såkalte utlendinger eller *ajanib* endt opp som uregistrerte *maktumin*. En annen gruppe av uregistrerte er de som ikke var til stede da folketellingen ble gjennomført i 1962, og som følgelig ikke ble registrert. De statsløse diskrimineres på en rekke områder. De kan ikke jobbe i staten og de kan ikke registrere eiendommer, hus eller biler i eget navn. De har også vanskeligheter med å gjennomføre høyere utdanning og er derfor i praksis utestengt fra en del yrker (Kurd Watch 2010).⁴

² Under reiser til de kurdiske områdene av Syria, har Landinfo ved selvsyn erfart at kurdisk musikk er å få kjøpt åpent i butikker. Kurdiske tidsskrifter og aviser selges imidlertid ikke åpent noe sted. Myndighetene tolerer til en viss grad feiringen av Newroz de fleste steder, til tross for formelle forbud, men feiringene har i mange tilfeller også ledet til konfrontasjoner mellom kurdere og syriske sikkerhetsstyrker. Under feiringen av Newroz i 2010 kom det til sammenstøt mellom kurdiske og arabiske sivile i Ar-Raqqa, noe som førte til at opprørspoliti intervenerte og åpnet ild. Én person ble drept og flere ble sårt (Kurd Watch 2010b).

³ Den fulle arabiske betegnelsen er *maktum al-qaid* som kan oversettes med *skjult registrering* eller *manglende registrering*.

⁴ En grundigere beskrivelse av de statsløse kurderne i Syria finnes bl.a. i Landinfos temanotat *Kurdere - Maktumeen og Ajaanib* av 03.12.2007 som finnes i Landdatabasen (unntatt offentlighet). Landinfo planlegger å utgi et oppdatert temanotat om de statsløse kurderne i løpet av sommeren 2010.

3.2 "DET ARABISKE BELTET"

I 1965 utviklet myndighetene en plan for hvorledes en ca. 15 kilometer bred stripe med land langs den tyrkiske grensen skulle "arabiseres" gjennom å ekspropriere jord fra kurderne og gi denne til arabiske innflyttere. Planen ble satt ut i live på begynnelsen av 1970-tallet under dekke av jordreformene og ønsket om å opprette statlige "modellandsbyer" eller "ideallandsbyer" i området. I 1975 ble om lag 4000 arabiske familier, bl.a. familier som hadde mistet sitt eget jordbruksland på grunn av byggingen av Tabqa-demningen på Eufrat, gjenbosatt langs grensen til Tyrkia i 41 såkalte modellgårder på land ekspropriert fra kurdiske bønder. Prosjektet ble suspendert i 1976, men ikke reversert. De arabiske innflytterne er fremdeles bosatt i området hvor de kontrollerer store jordbruksarealer, noe som fremdeles er en kilde til konflikt i området mellom kurdiske og arabiske bønder (HRW 2009, s. 10-11).

3.3 PRESIDENTFORORDNING NR. 49

Den 10. september 2008 ble det utstedt en ny presidentforordning, Forordning nr. 49 (Decree 49), hvor det heter at det er forbudt å selge, overdra, leie ut eller endre enhver rettighet til eiendommer i grenseområdene uten forhåndsgodkjenning. Forbudet gjelder alle former for eiendommer, både boliger, jordbruksarealer og forretningseiendommer (Decree 49 2008). Ifølge representanter for kurdiske partier i Syria som Landinfo snakket med i mars 2010, er hele Hassaka fylke i praksis definert som "grenseområde". Forbudet mot eiendomstransaksjoner gjelder derfor hele fylket hvor flertallet av befolkningen er kurdisk. Forordningen har påvirket økonomien i området negativt. Ifølge en vestlig diplomat i Damaskus har dette særlig gått ut over middelklassen i Hassaka, fordi det er denne gruppen som i størst grad er involvert i eiendomstransaksjoner.

4. KURDISKE POLITISKE PARTIER

Det første kurdiske partiet i Syria, Kurdish Democratic Party - Syria (KDP-S), ble etablert 1957. Siden den tid har partiet splittet opp i flere partier en rekke ganger og nye partier har kommet til (Kurd Watch 2009, s.11). Resultatet har vært at man i dag har en rekke ulike små og større kurdiske politiske partier i Syria. Ifølge en representant for et av de kurdiske partiene i Syria (samtale i Oslo, februar 2010), finnes det i dag om lag 15 ulike kurdiske partier. Mange av dem er relativt små og teller antagelig færre enn 50 medlemmer, mens andre er relativt store med flere tusen medlemmer. Samtlige partier operer med hemmelig medlemskap. Det er derfor umulig å vite eksakt hvor mange som er medlem av de enkelte partiene.⁵

De kurdiske partiene er formelt ulovlige, men har fått lov til å operere innenfor visse grenser. Etterretningstjenestene etablerte tidlig kontakt med partilederne. Dette var et ledd i etterretningens overvåking av partiene, men bidro også til mistenksomhet

⁵ To ulike kilder som danske utlendingsmyndigheter snakket med i februar 2010, anslo det totale antallet medlemmer i de kurdiske partiene til henholdsvis 10 000 og 60 000 (ACCORD & Danish Immigrations Service 2010, s. 21).

mellom ulike kurdiske aktivister, da graden av samarbeid mellom etterretningen og de enkelte partiene forble uklar. De tidlige splittelsene i den kurdiske bevegelsen hadde sammenheng med at partiene var lojale mot ulike kurdiske partier i Irak, særlig partiene KDP og PUK. I dag er uenigheten i større grad knyttet til politisk strategi og om hvorledes man bør samarbeide med den arabiske opposisjonen. Personlige motsetninger mellom partiledere spiller også inn (Kurd Watch 2009, s. 15-16).

4.1 YEKETI, AZADI OG FUTURE MOVEMENT

Ifølge en vestlig diplomat i Damaskus (samtale, mars 2010), har partiene Yeketi, Azadi og Future Movement utmerket seg som særlig aksjonistiske. Det er i første rekke disse tre partiene som har tatt initiativ til demonstrasjoner og politiske markeringer. Andre partier har vært langt mer forsiktige, og har argumentert for at kurderne ikke bør arbeide politisk uten å samkjøre sine aksjoner med den arabiske demokratibevegelsen.

Partiene skiller seg lite fra hverandre med hensyn til ideologi. Samtlige arbeider for å bedre kurdernes rettigheter i Syria, for en anerkjennelse av kurderne som en distinkt etnisk gruppe ved siden av den arabiske befolkningen, og for en anerkjennelse av kurdisk språk og retten til å undervise på kurdisk. I tillegg ønsker de at de statsløse kurderne skal få tilbake sitt statsborgerskap. Ifølge representanter for ulike kurdiske partier i Syria, har ingen av partiene erklært at de ønsker å løsrive de kurdiske områdene i Syria. Ett parti, Yeketi, vedtok imidlertid på sin siste partikongress i desember 2009 at de ønsket å arbeide for føderalisme i Syria etter modell fra Irak hvor kurderne lenge har hatt et de facto indre selvstyre nord i landet. Pågående rettsprosesser mot flere lederskikkelser i partiet knyttes spesifikt til vedtaket om føderalisme.

4.2 PARTIER MED FORBINDELSER TIL PKK

I 2003 ble partiet PYD⁶ opprettet av tidligere PKK aktivister. Ifølge en representant for et kurdisk parti, er PYD formelt en uavhengig organisasjon, men følger ideene til PKK-lederen Abdullah Öchalan som sitter fengslet i Tyrkia. PYD har erklært at de ikke arbeider for separatisme, men for å finne en løsning på det kurdiske problemet innenfor rammene av de eksisterende nasjonalstatene i området, noe de mener også er i tråd med PKKs nye orientering. Partiet forsøker å organisere alle PKK-medlemmer og sympatisører i Syria. Antallet medlemmer holdes hemmelig, men antagelig er dette et av de største partiene i Syria. Ifølge en vestlig diplomat i Damaskus har mange syriske kurdere tidligere vært aktive i PKK og det finnes mange kurdiske familier i Syria hvor minst ett familiemedlem er PKK-veteran eller martyr. Mange av disse familiene sympatiserer med PYD i dag. Det hevdes at PYD har en væpnet styrke på om lag 500 mann i Nord-Irak.

I 2005 splittet partiet Wifaq (*Wifaq ad-Dimoqrati al-Kurdi as-Suri*) fra PYD. Splittelsen kom i kjølevannet av beskyldninger om enkeltmedlemmers samarbeid med den syriske etterretningen. Det kom også til en væpnet konflikt internt i PYD

⁶ Partiets fulle navn på arabisk er *Hizb Al-Ittihad Ad-Dimoqrati*, Det demokratiske unionspartiet. Forkortelsen PYD er kurdisk.

som ledet til at en håndfull medlemmer ble drept i attentater. Ifølge en vestlig diplomat antas det at Wifaqs medlemmer samarbeider med syrisk etterretning.

4.3 ALLIANSER - DEN KURDISKE POLITISKE SAMMENSLUTNINGEN

De kurdiske partiene har gjennom de siste tiårene etablert ulike samarbeid og allianser. Midt på 2000-tallet eksisterte tre store allianser, henholdsvis Den kurdiske demokratiske alliansen i Syria (*At-tahaluf ad-dimoqrati al-kurdi fi suria*), Den kurdiske demokratiske fronten (*Al-jabha ad-dimoqratiyya al-kurdiyya*) og Den kurdiske koordinasjonskomiteen (*Lajnat at-tansiq al-kurdiyya*). Med unntak av partiene med tilknytning til PKK, var alle de andre partiene med i en av disse alliansene. Ifølge representanter for de kurdiske partiene ble det imidlertid etablert en ny stor allianse i desember 2009 som erstattet de tre gamle alliansene. Ni kurdiske partier har sluttet seg til den nye alliansen som går under navnet Den kurdiske politiske sammenslutningen (*Majlis siyasi kurdi*). Den kurdiske politiske sammenslutningen består av følgende partier:⁷

- **KDP-S⁸ / "Al-Parti"**. *Al-Hizb ad-Dimoqrati al-Kurdi fi Suria*. Partiet ledes av Dr. Abd al-Hakim Bashar som har tatt over etter Nadir Mustafa som er død.
- **KDP-S / "Al-Parti"**. *Al-Hizb ad-Dimoqrati al-Kurdi fi Suria*. Partiet ledes av Nasr ad-Din Ibrahim.
- **Future Movement**. *Tayar al-Mustaqbal al-Kurdi fi Suria*. Partiet ledes av Mashal Tammo.
- **Kurdish National Democratic Party**.⁹ *Al-Hizb ad-Dimoqrati al-Wattani al-Kurdi fi Suria*. Partiet ledes av Tahir Sufuq.
- **Yeketi**. *Hizb Yeketi al-Kurdi fi Suria*. Partiet valgte i juni 2010 Ismail Hame til ny generalsekretær. Hame etterfulgte Fuad Aleko.
- **Azadi**. *Hizb Azadi al-Kurdi fi Suria*. Partiet ledes av Khair Ed-Din Murad.
- **Kurdish Leftist Party**. *Hizb al-Yasari al-Kurdi fi Suria*. Partiet ledes av Mohammad Musa.
- **Syrian Democratic Kurdish Party**. *Al-Hizb ad-Dimoqrati al-Kurdi as-Suri*. Partiet ledes av Jamal Shaikh Baqi.
- **Kurdish Democratic Equality Party**. *Hizb al-Musawa ad-Dimoqrati al-Kurdi fi Suria*. Partiet ledes av Aziz Dawod og gikk tidligere under navnet *Al-Hizb ad-Dimoqrati at-Taqaddumi al-Kurdi*.

Følgende partier står utenfor koalisjonen:

- **PYD**. *Hizb Al-Ittihad Ad-Dimoqrati*. Partiet ledes av Fuad Omar og har forbindelser til PKK.
- **Wifaq**. *Wifaq ad-Dimoqrati al-Kurdi as-Suri*. Partiet brøt ut av PYD i 2005. Ifølge en kilde i et av de kurdiske partiene har partiet blitt splittet i to. Én

⁷ Partiene er gjengitt med det mest brukte engelske navnet eller den mest brukte forkortelsen, fulgt av fullstendig navn på arabisk i kursiv.

⁸ Forkortelsen KDP-S står for Kurdish Democratic Party – Syria. Det er for tiden tre ulike partier som benytter dette navnet hvorav to er med i Den kurdiske politiske sammenslutningen.

⁹ Partiet omtales i noen engelskspråklige kilder som Kurdish Patriotic Democratic Party.

gren holder til i Sulaymaniya i Nord-Irak og en annen i Syria. Partiet har forbindelser til PKK.

- **Democratic Progressive Party.** *Al-Hizb ad-Dimoqrati at-Taqaddumi al-Kurdi.* Partiet ledes av Abd al-Hamid Darwish.
- **Yeketi / "Al-Wahda".** *Hizb al-Wahda ad-Dimoqrati al-Kurdi – "Yeketi".* Partiet ledes av Ismail Omar.
- **KDP-S / "Al-Parti".** *Al-Hizb ad-Dimoqrati al-Kurdi fi Suria.* Partiet ledes av Abd ar-Rahman Aluji.
- **Kurdish Popular Union.** *Al-Ittihad as-Shabi al-Kurdi.* Partiet brøt ut av Azadi i 2006.¹⁰

4.4 OPPTAKSKRAV FOR NYE MEDLEMMER

Ifølge representanter for ulike kurdiske partier (samtaler i Damaskus, mars 2010), opererer partiene med bestemte opptakskrav for nye medlemmer, men måten dette er organisert på varierer fra parti til parti. Flere av partiene, herunder Yeketi, klassifiserer sine medlemmer og tilhengere som henholdsvis fullverdige medlemmer (*adu*), kandidater til medlemskap (*murashih*) og støttespillere (*muayid*). Støttespillerne deltar ikke aktivt i partiarbeidet, men deltar gjerne på politiske markeringer av ulike slag. I Yeketi har man en opptaksperiode for nye medlemmer som varer fra seks måneder til ett år. Kandidatene må gjennomgå bestemte tester og utdanningsprogrammer som tar for seg bl.a. syrisk politikk, partiet og den indre partistrukturen og kurdisk språk og kultur. Det gjøres også bakgrunnssjekker på nye kandidater til medlemskap for å forsøke å forhindre at personer som arbeider for etterretningstjenestene blir tatt opp som fullverdige medlemmer. I PYD er treningsperioden fra tre til seks måneder. Enkelte kandidater som er godt kvalifisert og godt kjent for partiet kan bli medlemmer på kortere tid. Mengden av trening og formen på treningsopplegget for nye kandidater kan variere og er tilpasset den enkelte. Samtlige partier holder medlemskapet hemmelig. Det er kun to til tre prosent av medlemmene som er kjent utad. Dette dreier seg om en håndfull personer i lederskapet i de enkelte partiene samt andre som av ulike grunner har blitt eksponert.

5. REAKSJONSFORMER OVERFOR POLITISK AKTIVE

Etter at Bashar al-Assad arvet presidentembetet etter sin far Hafez al-Assad i 2000, signaliserte han at myndighetene ville åpne opp for demokratiske reformer. Disse nye signalene var medvirkende til den såkalte Damaskus-våren med økt politisk aktivitet og engasjement i opposisjonsmiljøet, og fremveksten av såkalte private diskusjonsfora hvor politiske spørsmål ble diskutert åpent. En gruppe kurdiske intellektuelle etablerte det såkalte Badir Khan-forumet i Al-Qamishli i Hassaka fylke. Badir Khan-forumet og de ulike kurdiske politiske partiene etablerte kontakt med den arabiske demokratibevægelsen som vokste frem. Myndighetene endret imidlertid ganske raskt sin politikk. Allerede i februar 2001 begynte det statsbærende

¹⁰ Et parti med samme navn dannet Azadi i 2006 sammen med Kurdish Leftist Party. Den tidligere lederen for partiet, Mustafa Juma, er fremdeles medlem av Azadi og er ikke en del av det nye utbryterpartiet.

Baath-partiet å anklage medlemmer av demokratibevægelsen for å svekke nasjonalfølelsen og statlige institusjoner. De ulike diskusjonsforaene som hadde vokst frem, ble stengt en etter en (George 2003, s. 30-65; Kurd Watch 2009, s. 16-17). Allerede i 2001 ble de første medlemmene av den nye demokratibevægelsen i Syria arrestert. Fra og med 2006 økte arrestasjonene i omfang. I takt med dette har den politiske mobiliseringen rundt demokratibevægelsen avtatt drastisk. Ifølge en aktivist i den syriske demokratibevægelsen, som Landinfo snakket med under tjenestereisen til Syria i mars 2010, har arbeidet til de politiske opposisjonspartiene og de lokale menneskerettighetsorganisasjonene i Syria nærmest blitt lagt på is, og demokratibevægelsen er ikke lenger i stand til å mobilisere så mange deltagere som de kunne tidlig på 2000-tallet. De få organisasjonene som fremdeles er aktive, holder en lav profil og er svært forsiktige i sine uttalelser av frykt for represalier fra myndighetene.

De kurdiske politiske partiene har vært aktive gjennom hele 2000-tallet, og enkelte partier er fremdeles relativt aktive i dag. I desember 2002 arrangerte partiet Yeketi (se kapittel 5.1) en demonstrasjon foran det syriske parlamentet i Damaskus hvor man krevde anerkjennelse av kurderne på lik linje med araberne i grunnloven, og at de statsløse kurderne skulle få tilbake sitt statsborgerskap. To av organisatorene ble arrestert. Nye demonstrasjoner ble organisert i årene som fulgte, og etter hvert deltok også andre kurdiske partier og deler av den arabiske demokratibevægelsen (Kurd Watch 2009, s.18-19).

12. mars 2004 brøt det ut opptøyer i Al-Qamishli. Opptøyene ble utløst av tribunenebråk under en fotballkamp mellom det kurdiske hjemmelaget Al-Jihad og det arabiske bortelaget Al-Futuwa fra Dair az-Zur. Opptøyene førte til sammenstøt med sikkerhetsstyrker og flere ble drept og såret. De påfølgende dagene spredte opptøyene seg til andre kurdiske byer og tettsteder i landet, og sågar til kurdiske bydeler i Damaskus og Aleppo. Hæren ble satt inn for å stoppe opptøyene. Mer enn 30 personer ble drept og flere hundrede ble såret. Myndighetene arresterte anslagsvis 2000 personer, hvorav de fleste ble løslatt i løpet av et par måneder uten å bli fremstilt for en domstol. Det ble rapportert om mishandling og tortur av de arresterte. Opptøyene oppsto spontant og var ikke organisert av de kurdiske politiske partiene (HRW 2009, s. 15; Kurd Watch 2009, s. 19-20).

Ifølge aktivister fra den syriske demokratibevægelsen og representanter for ulike kurdiske partier, som Landinfo snakket med i mars 2010, har myndighetenes toleranse for kurdisk opposisjonsvirksomhet blitt mindre etter Qamishli-opptøyene i 2004. Eksempelvis straffes kritikk mot myndighetene strengere enn tidligere, og privat organisert undervisning i kurdisk språk blir ikke lenger tolerert eller ignorert av etterretningstjenestene slik det til en viss grad ble før 2004.

Sommeren 2005 ble den kurdiske religiøse lederen Mohammad Mashuq al-Khaznawi funnet drept, angivelig av syrisk etterretning. Dette førte til nye massedemonstrasjoner sommeren 2005. Etter den tid har det imidlertid ikke forekommet store massedemonstrasjoner i Syria. Kurdiske partier har med jevne mellomrom arrangert ulike mindre politiske markeringer, men oppslutningen om disse har vært relativt lav. Syriske myndigheter har aktivt stoppet alle tilløp til demonstrasjoner, av og til ved voldelige midler (HRW 2009, s. 18; Kurd Watch 2009, s. 20).

5.1 ARRESTASJONER OG DOMFELLEELSE

En rekke ledende opposisjonelle, både kurdiske og arabiske, har blitt arrestert i løpet av de siste årene. Enkelte har sittet lange perioder i arrest uten å bli fremstilt for domstolene. Andre har blitt dømt ved Statens sikkerhetsdomstol (*Mahkamat al-amn ad-dawla al-ulia*)¹¹, ved Kriminaldomstolen (*Mahkamat al-janayat*) eller Militærdomstolen (*Al-mahkamat al-askariyya*). Ifølge en jurist, som er aktiv i demokratibevegelsen i Syria, og som Landinfo snakket med i Damaskus i mars 2010, var det frem til 2000 vanlig at politiske fanger ble siktet og dømt ved Statens sikkerhetsdomstol. Etter 2000 har imidlertid enkelte saker som gjelder politiske opposisjonelle gått for de ordinære sivile kriminaldomstolene. I dag blir kurdiske opposisjonelle, inkludert medlemmer av de kurdiske partiene, normalt fremstilt for Statens sikkerhetsdomstol, mens menneskerettighetsforkjempere og arabiske demokratiforkjempere normalt fremstilles for kriminaldomstolene. Dersom man kritiserer presidenten blir saken ofte ført for Militærdomstolen fordi presidenten er offiser. Det er i praksis de ulike etterretningstjenestene¹² som bestemmer hvor sakene skal føres. Samtlige representanter for kurdiske partier og demokratibevegelsen i Syria, som Landinfo snakket med i mars 2010, mente for øvrig at etterretningstjenestene dikterte utfallet av rettssakene, inkludert straffeutmålingene.¹³

En rekke ulike paragrafer i den syriske straffeloven benyttes til å dømme politiske opposisjonelle. De aktuelle paragrafene er relativt vagt formulert og inneholder bl.a. bestemmelser som forbyr handlinger som kan bidra til å løsrive deler av Syrias territorium, handlinger som svekker nasjonalfølelsen, medlemskap i politiske eller sosiale organisasjoner uten myndighetenes tillatelse og handlinger som bidrar til etniske motsetninger (HRW 2009, s. 16-17). Statens sikkerhetsdomstol opererer i henhold til unntakslovene som er hjemlet i unntakstilstanden av 1963 og som fremdeles er gjeldende. Landinfo har mottatt et upublisert manuskript fra en syrisk jurist som ønsker å være anonym av hensyn til egen sikkerhet. Manuskriptet beskriver det syriske rettsvesenet og de ulike lovene som benyttes overfor politiske dissidenter. Det fremgår at den ordinære Kriminaldomstolen og Statens sikkerhetsdomstol begge benytter de ovenfor nevnte paragrafene fra straffeloven, men at Statens sikkerhetsdomstol i tillegg benytter enkelte bestemmelser som er

¹¹ Denne domstolen omtales på engelsk som Supreme State Security Court (SSSC) eller Higher State Security Court.

¹² I Syria opererer fire etterretningstjenester uavhengig av hverandre og med til dels overlappende ansvarsområder. Disse er:

- Den militære etterretningen (*Shubat al-mukhabarat al-askariyya*),
- Den politiske sikkerhetstjenesten (*Idarat al-amn as-siyasi*),
- Den ordinære etterretningen (*Idarat al-mukhabarat al-amma*), som oftest referert til med sitt gamle navn Statens sikkerhet (*Amn ad-Dawla*), og
- Flyvåpenets etterretningstjeneste (*Idarat al-mukhabarat al-jawiyya*) (HRW 2009, s. 16).

¹³ Flere av Landinfos samtalepartnere forklarte også at på grunn av etterretningstjenestenes makt over domstolene, forekommer det nærmest ikke korrupsjon i rettssaker som gjelder politiske dissidenter. Det er ikke mulig å betale penger til en dommer for å påvirke utfallet av en rettssak, da dommeren ikke er i posisjon til å bestemme utfallet alene, men må rette seg etter instruksjoner fra etterretningen.

hjemlet i unntakslovene og som ikke gjenfinnes i straffeloven (Study of the Syrian Penal Code 2007).

5.2 AVHØR, ETTERFORSKNING OG VERVING AV INFORMANTER

Det finnes fire etterretningstjenester i Syria som opererer uavhengig av hverandre og med delvis overlappende ansvarsområder. En av etterretningstjenestenes primære oppgaver er å overvåke og samle inn informasjon om befolkningen. Unntakslovene i Syria gir etterretningsorganisasjonene utstrakte fullmakter til å innlede etterforskning, innkalle til avhør og arrestere enkeltpersoner for kortere eller lengre perioder (U.S. Department of State 2010). Ifølge en representant for en internasjonal organisasjon i Damaskus som Landinfo snakket med i mars 2010, er en stor del av den syriske befolkningen på en eller annen måte involvert i innsamling av informasjon om enkeltindivider. Dette innebærer at det eksisterer ”saksmapper” hos etterretningsorganisasjonene på svært mange enkeltindivider i Syria. Ifølge en representant for et kurdisk parti (samtale i Damaskus, mars 2010), har de fire etterretningsorganisasjonene kontorer i alle byer og større tettsteder i de kurdiske områdene, i tillegg til politiet og det regjeringssbærende Baath-partiet. Alle disse ulike organene er involvert i informasjonsinnhenting.

5.3 TORTUR

Ifølge rapporter fra ulike menneskerettighetsorganisasjoner, blir pågrepne av og til utsatt for tortur. Flere skal ha omkommet i arrest i løpet av 2009 som følge av mishandling. Noen av de døde ofrenes legemer viste tegn til tortur. I andre tilfeller skal etterretningen ha nektet familien å inspisere liket før gravleggingen (U.S. State Department 2010, s. 6-7). Ifølge Human Rights Watch, som har intervjuet 30 tidligere kurdiske innsatte i forbindelse med en rapport om kurderne i Syria, oppgav tolv personer at de hadde blitt utsatt for tortur under arrest. Torturmetodene inkluderte bl.a. slag og spark på hele kroppen og slag under fotsålene. Andre ble nektet søvn eller tvunget til å stå oppreist i lange perioder ad gangen. Vanlige partimedlemmer ble utsatt for en mer brutal behandling enn partiledere. Medlemmer av det PKK-tilknyttede partiet PYD var særlig utsatt (HRW 2009, s. 45-49). Ifølge en aktivist i den arabiske demokratibevægelsen (samtale i Damaskus, mars 2010), blir ikke høyt profilerte aktivister som er kjent i utlandet utsatt for fysisk tortur, men de kan oppleve en form for psykisk tortur. Soningsforholdene er som oftest dårlige. Politiske aktivister plasseres sammen med vanlige kriminelle. Som oftest er det langt flere innsatte per celle enn det de er dimensjonert for og det er senger til. Ifølge en jurist som er aktiv i den syriske demokratibevægelsen (samtale i Damaskus, mars 2010), blir ikke tortur anvendt mot politiske fanger i samme utstrekning som på 1980- og 1990-tallet. Tortur benyttes i den innledende delen av etterforskningen, ofte i forbindelse med at man forsøker å fremtvinge tilståelser, men ikke etter at vedkommende eventuelt er dømt og overført til soning i et fengsel. Det forekommer også at personer som arresteres i forbindelse med arrestasjoner og politiske markeringer blir banket opp. De som er kjent utad, har gode kontakter til høyt plasserte personer i etterretningen, eller som betaler store pengesummer i bestikkelser slipper unna uten tortur.

Ifølge menneskerettighetsaktivister, som danske utlendingsmyndigheter snakket med i februar 2010, vil personer som presses til, men nekter å undertegne skriftlige tilståelser, normalt bli utsatt for en eller annen form for mishandling. Mishandlingen Rapport/Temanotat: **Kurderne i Syria – Utsatte grupper og myndighetsreaksjoner mot politisk aktive**

vil kunne bli grovere jo lengre vedkommende nekter å undertegne. En kurdisk partileder forklarte at det i stor grad er tilfeldig hvem som blir utsatt for tortur i arrest, og at partiledere, vanlige medlemmer av partiene og andre aktivister kan være like utsatt (ACCORD & Danish Immigration Service 2010, s. 47-50).

5.4 TAP AV SIVILE RETTIGHETER, UTRISEFORBUD OG PASSFORBUD

Opposisjonelle som dømmes til fengselsstraffer, blir normalt fratatt sine sivile rettigheter etter løslatelsen. Ifølge representanter for ulike kurdiske partier, som Landinfo snakket med i mars 2010, innebærer tap av sivile rettigheter at man ikke kan jobbe i det offentlige, og at man mister retten til å stemme eller til å stille som kandidat til kommunevalg eller parlamentsvalg. Det kan også innebære at man får utreiseforbud og at man nektes pass. Ifølge en representant for et kurdisk parti, blir de som dømmes til fengselsstraffer lavere enn tre år, normalt fradømt sine sivile rettigheter i tre år etter løslatelsen. De som dømmes til lengre fengselsstraffer enn tre år, blir fratatt sine sivile rettigheter i ti år etter løslatelsen. Enkelte har ikke fått tilbake sine sivile rettigheter selv om det har gått mer enn ti år siden løslatelsen.¹⁴

Representanter for kurdiske partier og aktivister fra demokratibevegelsen i Syria forklarte at svært mange opposisjonelle i dag nektes utreise. Utreiseforbud er en formell beslutning som registreres i et sentralt dataregister som personellet ved samtlige grenseoverganger har tilgang til. Alle reisende blir sjekket opp mot dette registeret ved inn- og utreise av landet.

5.5 ANDRE REAKSJONSFORMER OVERFOR POLITISK AKTIVE

Ifølge representanter for ulike kurdiske partier, forekommer også andre former for sanksjoner mot politisk aktive og deres familier, herunder oppsigelser fra statlige stillinger og utvisning fra universiteter. Det forekommer også at universitetsstudenter blir strøket på eksamen som en form for straff. I slike tilfeller blir sensorene instruert av etterretningsoffiserer til å stryke bestemte kandidater. En kvinnelig aktivist i et av de kurdiske partiene, som Landinfo snakket med i mars 2010, forklarte at etterretningen hadde satt ut rykter om henne i hennes nabolag om at hun førte en umoralsk livsførsel.

6. UTSATTE GRUPPER

Representanter for de kurdiske politiske partiene, representanter for lokale menneskerettighetsorganisasjoner og en vestlig diplomat, som Landinfo snakket med under tjenestereisen til Syria i mars 2010, gav uttrykk for at det blant kurderne særlig er medlemmer av de kurdiske partiene og andre politisk aktive,

¹⁴ En mangeårig kurdisk aktivist og medlem av et av de kurdiske partiene forklarte for Landinfo at han ble løslatt fra fengsel midt på 1990-tallet etter å ha sonet ni år. Han hadde fremdeles ikke fått tilbake sine sivile rettigheter. De første ti årene etter løslatelsen hadde han også blitt nektet nytt pass. Senere fikk han utstedt pass, men kun gyldig for ett og to år ad gangen (samtale i Damaskus i mars 2010).

menneskerettighetsforkjempere samt journalister, forfattere, og andre ”bærere” av den kurdiske kulturen som er utsatt for forfølgelse fra myndighetene. Samtidig gav de uttrykk for at tilfeldigheter kan spille inn i forhold til hvem som blir gjenstand for etterretningens oppmerksomhet, og at personer som kun i liten grad er politisk engasjerte av og til kan bli arrestert. Kurdere som deltok i demonstrasjoner eller politiske markeringer risikerer arrestasjon, men blir normalt løslatt etter relativt kort tid.

6.1 PARTIMEDLEMMER

Både ledere og medlemmer av de kurdiske partiene har de siste årene blitt arrestert på grunn av deres partimedlemskap og deres politiske engasjement. En kurdisk menneskerettighetsorganisasjon, som danske utlendingsmyndigheter snakket med i februar, anslo at over 1000 kurdiske politiske aktivister ble fengslet i løpet av 2009. Etter 2004 har kjente lederskikkelser i flere av de kurdiske partiene blitt arrestert, noe som ikke var vanlig i samme omfang før 2004. De fleste arresterte var ledere og medlemmer av Yeketi, Azadi og Future Movement fordi disse partiene i større grad enn de andre har krevd rettigheter for kurderne og fordi de har tatt initiativ til demonstrasjoner og politiske markeringer. I tillegg har myndighetene arrestert ledere og medlemmer av PYD på grunn av Syrias bedrede forhold til Tyrkia og PYDs tilknytning til PKK (ACCORD & Danish Immigration Service 2010, s. 22-23; HRW 2009, s. 31). Ifølge representanter for kurdiske partier som Landinfo snakket med i mars 2010, satt følgende kurdiske aktivister arrestert per mars 2010: fire fra lederskapet og seks medlemmer av Yeketi, tre fra lederskapet og fire medlemmer av Azadi, lederen for Future Movement, Mashal Tammo, en fra lederskapet til KDP-S (ytterligere fire hadde nylig blitt løslatt), samt flere titalls medlemmer av PYD. Fra begynnelsen av 2009 og frem til mars 2010 hadde til sammen 170 medlemmer av PYD blitt arrestert for kortere eller lengre perioder. Ifølge en vestlig diplomat i Damaskus blir PYD-medlemmer vanligvis straffet strengere enn medlemmer av de andre partiene.

Ifølge representanter for de kurdiske partiene, kan vanlige medlemmer av partiene risikere like strenge reaksjoner fra myndighetene som partiledere. Partiene forsøker å holde navnene på medlemmene hemmelig. De som blir eksponert risikerer å bli arrestert og dømt til fengsel i henhold til straffelovens bestemmelser som forbyr medlemskap i en ulovlig organisasjon. Dommer på mellom tre måneder og tre år er vanlig i slike tilfeller. Kurdere som pågripes i forbindelse med politiske markeringer eller demonstrasjoner, kan normalt slippe unna med et relativt kort opphold i arrest dersom de klarer å holde sitt partimedlemskap hemmelig. De som blir avslørt eller som tilstår at de er medlemmer av et parti, får normalt langt strengere straff.

Ifølge en kurdisk partileder, som danske utlendingsmyndigheter snakket med i februar 2010, arresteres ikke nødvendigvis medlemmer av partiene som eksponeres. Etterretningen vil i stedet ofte overvåke disse, og reagerer kun dersom de driver politisk arbeid av et visst omfang. I så tilfelle, vil de bli arrestert eller kalt inn til avhør og forsøkt presset til å arbeide for etterretningen som informanter. Dersom de nekter kan de settes under ytterligere press, og risikere oppsigelser, ytterligere innkallinger til avhør og eventuelt press rettet mot familien (ACCORD & Danish Immigration Service 2010, s. 23).

6.2 PKK-SOLDATER

Anslagsvis 20 % av soldatene som er aktive i den kurdiske geriljaorganisasjonen PKK er syriske statsborgere. PKK har ukjempet en blodig borgerkrig mot Tyrkia. I dag opererer organisasjonen i første rekke fra baser i Nord-Irak. Bakgrunnen for at så mange syriske kurdere har sluttet seg til organisasjonen, er at Syria tidligere støttet PKK og tillot dem å drive militær opplæring fra baser i syrisk-okkuperte deler av Libanon. På 1980-tallet var det sågar mulig for syriske kurdere å gjennomføre sin førstegangstjeneste i PKK i stedet for i den syriske hæren. Syria endret sin politikk overfor PKK etter massivt press fra Tyrkia. I 1998 førte presset til at Syria utviste PKK-lederen Abdullah Öchalan og stengte ned PKKs militærbaser i Libanon. I takt med at forholdet til Tyrkia stadig bedret seg utover på 2000-tallet, begynte Syria og straffeforfølge PKK-soldater som trådte ut av organisasjonen og reiste tilbake til Syria. Ifølge en vestlig diplomat i Damaskus, blir alle PKK-soldater som vender tilbake til Syria arrestert og straffeforfulgt. Ifølge en representant for et kurdisk parti i Syria fremstilles PKK-soldater for Statens sikkerhetsdomstol, og dømmes til mellom to og et halvt og fire års fengsel.¹⁵ PKK-soldatene og deres familier blir overvåket, etterforsket og risikerer innkallinger til avhør hos etterretningen.

6.3 MENNESKERETTIGHETSFORKJEMPERE, JOURNALISTER OG ANDRE POLITISK AKTIVE

Ifølge en vestlig diplomat i Damaskus risikerer enhver som bidrar til å bevare den kurdiske kulturen og det kurdiske språket å bli arrestert. Både lærere, skribenter, poeter og journalister kan være utsatt dersom de ytrer seg kritisk mot regimet eller arbeider for å spre kurdisk språk og kultur. I ytterste konsekvens risikerer man arrestasjon dersom man har kurdiske bøker i sin besittelse eller dersom man snakker kurdisk i situasjoner hvor dette ikke tillates, som for eksempel i skolen. Ifølge representanter for de kurdiske partiene, er menneskerettighetsforkjempere og medlemmer av kurdiske organisasjoner eller kulturforeninger utsatt for arrestasjon, innkallinger til avhør eller andre former for press fra etterretningstjenesten. Skribenter som publiserer artikler som inneholder myndighetskritikk risikerer straffeforfølgelse og dommer på tre års fengsel. Før 2004, da en viss grad av kritikk mot myndighetene var tillatt, ble kritiske artikler straffet langt mildere, ofte bare med noen dager i arrest hos etterretningen.

Ifølge kilder i Syria som danske utlendingsmyndigheter snakket med i februar 2010, er svært mange unge kurdere politisk beviste og aktive, men mange lar være å melde seg inn i partiene da de har en oppfatning av at partiene er infiltrert av etterretningen. Derfor velger mange å arbeide uavhengig av partiene. De siste årene har dessuten ulike løst organiserte grasrotorganisasjoner fått økt betydning. Denne typen organisasjoner har ofte kort levetid og kan være knyttet til bestemte politiske arrangementer eller begivenheter. I mange tilfeller har disse organisasjonene et mer aksjonistisk preg enn partiene og de er ofte villige til å gå lengre i sine aksjoner og i sin myndighetskritikk enn det partiene er. Partiene følger som regel etter grasrotorganisasjonene for ikke å bli stemplet som irrelevante eller reaksjonære. Konsekvensen av dette har vært at aktivistene i slike grasrotorganisasjoner ofte har blitt møtt med hardere reaksjoner fra etterretningstjenestene enn det medlemmer av

¹⁵ Ifølge en representant for Human Rights Watch i Beirut, risikerer PKK-soldater dommer på mellom fem og tolv års fengsel (ACCORD & Danish Immigration Service 2010, s. 25).

partiene blir møtt med. Dette kan dels forklares med at etterretningen har infiltrert partiene og således har en bedre oversikt over deres aktiviteter enn aktivitetene og intensjonene til de uavhengige (ACCORD & Danish Immigration Service 2010, s. 29-30).

6.4 LÆRERE SOM UNDERVISER I KURDISK SPRÅK

Ifølge representanter for de kurdiske partiene og representanter for en kurdisk menneskerettighetsorganisasjon, som Landinfo snakket med i mars 2010, organiserer ulike kurdiske partier og foreninger undervisning i kurdisk språk i private hjem i hemmelighet. Før 2004 ble denne typen undervisning til en viss grad akseptert, men i dag risikerer enhver lærer som underviser i kurdisk språk å bli arrestert. Det finnes en rekke eksempler på at lærere har blitt arrestert på grunn av dette de siste årene. Eksempelvis ble fire lærere arrestert i 2005 og dømt til fem måneders fengsel. I 2009 ble minst tre personer arrestert fordi de hadde drevet kurdisk språkopplæring.

6.5 FAMILIEMEDLEMMER AV POLITISK AKTIVE

Ifølge representanter for kurdiske partier i Syria, kan nære familiemedlemmer av politiske aktive kurdere bli utsatt for reaksjoner fra etterretningstjenestene. Ektefeller, og i enkelte tilfeller barn, av høyt profilerte aktivister i de kurdiske partiene har blitt innkalt til avhør hos etterretningstjenestene. En leder for ett av de kurdiske partiene opplevde at hans bror ble kastet ut av studiene ved et universitet og at hans sønn ble sagt opp fra sin stilling. Disse skal til en viss grad også selv ha vært politisk aktive. Andre har opplevd at deres ektefeller har blitt innkalt til avhør. Kilder i Syria som danske utlendingsmyndigheter snakket med i februar 2010, mente at familiemedlemmer av politisk aktive kurdere ikke risikerer arrestasjon eller rettsforfølgelse, men de kan bli innkalt til regelmessige avhør og satt under press og truet. Flere av kildene oppgav dessuten at sjansen for at familiemedlemmer blir utsatt for press og avhør øker desto mer profilert den politisk aktive i familien er. Ektefeller eller barn av politisk aktive som selv deltar på politiske markeringer eller likende har en større sjanse for selv å bli utsatt for reaksjoner enn familiemedlemmer som holder seg borte fra alt politisk arbeid (ACCORD & Danish Immigration Service 2009, s. 45-46). Alle eksemplene på reaksjoner mot familiemedlemmer, som Landinfo ble presentert med under samtale i Damaskus, dreide seg om familiene til lederskikkelser i partiene. En representant for et kurdisk parti, som Landinfo snakket med, understreket imidlertid at familiene til ordinære partimedlemmer også kan oppleve reaksjoner fra etterretningen dersom partimedlemskapet blir kjent.

6.6 DELTAGELSE I DEMONSTRASJONER OG ULIKE KURDISKE KULTURELLE MARKERINGER

Ifølge en vestlig diplomat i Damaskus (samtale, mars 2010), deltar relativt mange kurdere på kurdiske kulturelle feiringer og minnehøytideligheter slik som for eksempel Newroz, kurdisk nyttår den 21. mars, eller markeringer som hvert år arrangeres den 12. mars til minne om Qamishli-opptøyene i 2004. Personer som deltar på slike tilstelninger kan risikere å bli arrestert, men blir som oftest løslatt etter kort tid. Likeledes risikerer kurdere som deltar i demonstrasjoner eller på politiske møter og markeringer å bli arrestert. Også disse blir normalt løslatt etter kort tid i forvaring. Ved gjentagende deltagelse, eller dersom vedkommende samtidig er medlem av et av de kurdiske partiene, øker sjansen for å bli arrestert. Generelt

Rapport/Temanotat: **Kurderne i Syria – Utsatte grupper og myndighetsreaksjoner mot politisk aktive**

tillates kurderne et noe friere spillerom i Al-Jaziraområdet i nordøst enn i Aleppo og området rundt. Kurdere som deltar i minnehøytideligheter eller politiske markeringer i Aleppo har en større risiko for å bli pågrepet enn kurderne som deltar på lignende arrangementer i Al-Jazira.

Ifølge en representant for Human Rights Watch i Beirut som danske utlendingsmyndigheter snakket med i februar 2010, forsøker politiet som regel først å oppløse demonstrasjoner. Deretter arresteres et visst antall personer, vanligvis mellom 50 og 100. De fleste løslates etter noen dager eller uker når etterretningstjenestene har etterforsket dem. De som også tidligere har vært politisk aktive risikerer å bli anholdt for lengre perioder. Etterretningen forsøker gjennom avhør av de arresterte å identifisere de som har organisert demonstrasjonen. Deretter konsentrerer de etterforskningen rundt organisatorene og politiske ledere som er i stand til å mobilisere store folkemasser. Etterretningstjenestene er til stede under alle demonstrasjoner og politiske markeringer og tar bilder av deltagerne. Deretter forsøker de gjennom bildene og identifisere hvem som har deltatt (ACCORD & Danish Immigration Service 2010, s. 37).

En rapport fra Human Rights Watch som beskriver de siste årenes største kurdiske politiske og kulturelle markeringer, viser at de fleste som ble arrestert i forbindelse med disse markeringene ble løslatt etter relativt kort tid. Noen av markeringene hadde imidlertid voldelige utfall da politistyrker banket opp eller skjøt mot demonstranter (HRW 2009, s. 18-25). Ifølge kilder som danske utlendingsmyndigheter snakket med i februar 2010, er det ikke vanlig at kurderne som arresteres i forbindelse med demonstrasjoner eller deltagelse på kulturelle begivenheter slik som Newroz, blir sittende lenge i arrest, men ifølge én kilde risikerer de som fremstilles for domstoler fengselsstraffer på mellom to måneder og tre år. Det er høyst tilfeldig hvorvidt etterretningstjenestene reagerer med arrestasjoner i forbindelse med et bestemt arrangement (ACCORD & Danish Immigration Service 2010, s. 33-34).

Ifølge representanter for et kurdisk parti (samtale i Damaskus i mars 2010), hender det også at personer blir arrestert fordi de har ulovlige kurdiske partiaviser eller tidsskrifter i sin besittelse. Aviser og tidsskrifter som utgis av partiene blir normalt sirkulert av deres respektive partimedlemmer. De som eventuelt pågripes har stående instruks om å oppgi til etterretningen at de har fått avisene fra en av lederne for partiet. Dette gjøres fordi lederne allerede er kjent for etterretningstjenestene. På den måten unngår man å eksponere andre medlemmer som etterretningen ikke kjenner identiteten til.

Ifølge kilder i Syria, som danske utlendingsmyndigheter snakket med i januar og februar 2010, er alle som ble arrestert etter Qamishli-opptøyene løslatt. Ingen sitter arrestert i dag på grunn av deltagelse i disse opptøyene. Personer som deltok i opptøyene i 2004, men som flyktet fra landet før de ble pågrepet, kan imidlertid risikere å bli pågrepet ved en eventuell retur til Syria (ACCORD & Danish Immigration Service 2010, s. 38).

6.7 REAKSJONER MOT KURDERE MED LITEN POLITISK DELTAGELSE

Kurderne som ikke er politiske aktive, og som ikke deltar på politiske markeringer, risikerer i utgangspunktet ikke å bli arrestert eller utsatt for andre former for reaksjoner fra etterretningstjenestene. Representanter for kurdiske partier og en Rapport/Temanotat: **Kurderne i Syria – Utsatte grupper og myndighetsreaksjoner mot politisk aktive**

kurdisk menneskerettighetsorganisasjon som Landinfo snakket med i mars 2010, understreket imidlertid at kurdere kan risikere arrestasjon for helt bagatellmessige markeringer av kurdisk nasjonalisme eller kurdisk symbolbruk. Det ble bl.a. vist til følgende eksempler:

- Ungdommer ble arrestert og dømt til tre års fengsel for å ha tent et bål natten før Newroz, kurdisk nyttår.
- En velstående kurdisk forretningsmann ble fengslet fordi han ikke betalte bestikklser til etterretningstjenestene, noe som var forventet av ham fordi han var formuende.
- En kvinne ble arrestert fordi hun hadde kjøpt et skaut som hadde fargene til det kurdiske flagget.
- En familiefar ble arrestert fordi han hadde festet et lite broderi i fargene til det kurdiske flagget til bilantennen. Broderiet var laget av hans seks år gamle datter.
- En mann ble arrestert fordi politiet fant bilder av lederen for det irakisk-kurdiske partiet KDP, Masud Barzani, på mobiltelefonen hans.
- 192 personer ble arrestert etter en demonstrasjon mot Presidentforordning nr. 49 i Damaskus. Enkelte av de arresterte hadde ikke deltatt i demonstrasjonen, men ble arrestert fordi de befant seg i nærheten og hadde identitetskort som viste at de var folkeregistrert i Hassaka fylke.
- I 2009 ble en vase kastet fra et vindu i en blokk i den kurdiske bydelen Ashrafiyya i Aleppo mot en syrisk offiser. Politiet reagerte med å arrestere alle som befant seg i blokken. Noen av disse sitter fremdeles arrestert.

Politisk aktivitet på lavt nivå leder som regel ikke til lange fengslinger. Myndighetene reagerer som regel kun med korte arrestasjoner eller innkallinger til avhør i slike situasjoner (ACCORD & Danish Immigration Service 2010, s. 23).

7. REFERANSER

Skriftlige kilder

- ACCORD, dvs. Austian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation & Danish Immigration Service (2010, mai). *Human rights issues concerning Kurds in Syria*. Tilgjengelig fra <http://www.nyidanmark.dk/NR/rdonlyres/FF03AB63-10A5-4467-A038-20FE46B74CE8/0/Syrienrapport2010pdf.pdf> [lastet ned 14. juni 2010]
- Decree 49 (2008, 10. september). *Decree 49*. Berlin: Kurd Watch. Tilgjengelig fra http://www.kurdwatch.org/pdf/kurdwatch_dekret49_en.pdf [lastet ned 14. juni 2010]
- George, A. (2003). *Syria. Neither bread nor freedom*. London: Zed books.
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2009, november). *Group denial. Repression of Kurdish political and cultural rights in Syria*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/en/reports/2009/11/24/group-denial> [lastet ned 14. juni 2010]
- Kurd Watch (2009). *The Kurdish policy of the Syrian government and the development of the Kurdish movement since 1920*. Berlin: Kurd Watch. Tilgjengelig fra http://www.kurdwatch.org/pdf/kurdwatch_einfuehrung_en.pdf [lastet ned 14. juni 2010]
- Kurd Watch (2010). *Stateless Kurds in Syria. Illegal invaders or victims of a nationalistic policy?* Berlin: Kurd Watch. Tilgjengelig fra http://www.kurdwatch.org/pdf/kurdwatch_staatenlose_en.pdf [lastet ned 14. juni 2010]
- Kurd Watch (2010b). *Newroz 2010: Destruction of stages, isolated arrests and one death in ar-Raqqah*. Berlin: Kurd Watch. Tilgjengelig fra <http://www.kurdwatch.org/index.php?cid=219> [lastet ned 14. juni 2010]
- Study of the Syria Penal Code (2007). *Study of the Syrian penal code, code of criminal procedure, military penal code and procedure, law of state security supreme court*. Upublisert manuskript.

Forfatteren, en syrisk jurist, ønsker å være anonym av hensyn til egen sikkerhet.
- U.S. Department of State (2009, 26. oktober). *International religious freedom report 2009. Syria*. Washington, DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra: <http://www.state.gov/g/drl/rls/irf/2009/127358.htm> [lastet ned 14. juni 2010]
- U.S. Department of State (2010, 11. mars). *2009 human rights report: Syria*. Washington, DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2009/nea/136080.htm> [lastet ned 14. juni 2010]

Muntlige kilder

- Aktivist i den arabiske demokratibevegelsen. Samtale i Damaskus i mars 2010
- Jurist aktiv i den syriske demokratibevegelsen. Samtale i Damaskus i mars 2010.
- Representanter for en internasjonal organisasjon i Syria. Samtale i Damaskus i mars 2010.
- Representanter for en kurdisk menneskerettighetsorganisasjon. Samtale i Damaskus i mars 2010.
- Representanter for ulike kurdiske partier. Samtaler i Oslo i februar 2010 og i Damaskus i mars 2010.
- Vestlig diplomat i Syria. Samtale i Damaskus i mars 2010.